

Ganzen vangen en vergassen

Hoe gaat dat in zijn werk?

Foto: Agnes Spiering

Als een van de middelen voor het terugdringen van de enorme hoeveelheid overzomerende ganzen is vangen en vergassen genoemd. Momenteel past men die methode al toe, met name in een straal van 20 kilometer rond Schiphol. Grauwe ganzen die in de rui zijn, worden bij elkaar gedreven, gevangen en gedood door middel van CO₂ (koolzuurgas), een gas dat van nature in de atmosfeer voorkomt. De meningen over deze manier van het doden van ganzen, lopen sterk uiteen. Om uit te zoeken hoe men hierbij te werk gaat, ging Zweitse Lulof naar Duke Faunabeheer, het bedrijf dat zich hierin heeft gespecialiseerd.

Het bedrijf van vader Dick en zoon Arie den Hertog bevindt zich in Lelystad in een modern gebouw. Dick is de oprichter, maar zoon Arie heeft het grootste deel van de bedrijfsvoering onder zijn hoede. Hoewel het bedrijf allerlei vormen van dierenoverlast bestrijdt, beperken wij ons tot het onderwerp waarmee Duke Faunabeheer veel in het nieuws is geweest, het vangen en vergassen van ganzen. Over ganzen kun je met Arie uren praten.

Oorzaak toename

Het aantal (overzomerende) ganzen neemt de laatste jaren sterk toe. In 2008 telde men 35.000 broedparen en Sovon verwacht voor 2017 een broedpopulatie van 70.000 paar. Volgens de jonge bedrijfsleider zijn daarvoor een aantal oorzaken aan te wijzen. 'De natuurorganisaties hebben in het verleden veel natte natuurgebieden aangelegd. Ganzen zitten daar graag en door de ruige begroeiing kunnen ze zich goed verstoppen en voortplanten. Toen in 1999 de jacht op de

ganzen werd verboden en in 2002 de Flora- en faunawet van de grauwe gans een beschermde soort maakte, ging de toename nog sneller.' Den Hertog is van mening dat het aanleggen van die nieuwe natuur een gevolg is van de luxe in de jaren 90. Er was geld genoeg om zelfs goede landbouwgrond 'terug te geven aan de natuur'. De politiek liet zich meeslepen in die maalstroom van modieuze mooipraterij en legde de visie vast in het plan Natura 2000.

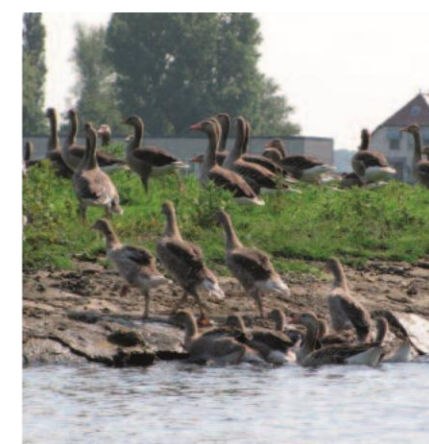
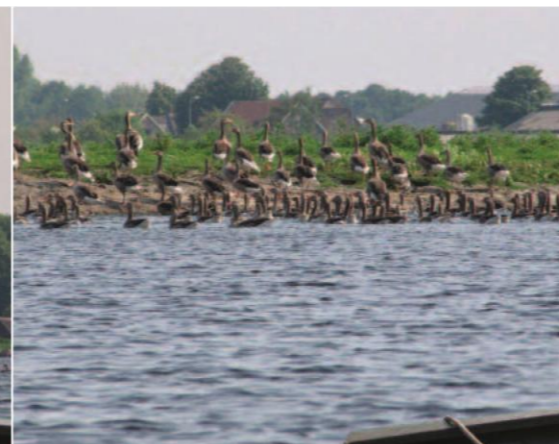
'Goed bedoeld hoor', zegt Den Hertog, 'maar men had niet in de gaten dat die natuurgebieden weliswaar luxe hotels voor ganzen en andere dieren waren, maar men was vergeten om er ook restaurants bij te leveren. De ganzen waren dus gedwongen om hun voedsel te halen op de landbouwgronden van de omliggende boeren. En dan krijg je problemen, daar kun je op wachten. De oorzaak van het ganzenprobleem ligt dus eigenlijk bij de natuurorganisaties en de anti-jachtlobby.'

Ganzenakkoord

In het door de G7 en de provincies afgesloten Ganzenakkoord is afgesproken dat het aantal standganzen in vijf jaar terug moet worden gebracht naar 100.000. Om de schade, veroorzaakt door de standganzen, te verminderen zijn een reeks dodende en niet-dodende maatregelen voor handen. Dit zijn onder andere: schieten, vangen, prikken van eieren om broedsucces te verlagen en het aanpassen van terreinen waar ganzen broeden of voedsel zoeken. Het kunnen vangen en doden van ganzen in de ruiperiode wordt als een essentieel onderdeel van de uitvoering beschouwd. 'Daarbij is het gebruik van CO₂ als bedwelmingsmiddel een onmisbaar instrument. Het gebruik van CO₂ is echter wettelijk nog niet toegestaan. De ondertekenaars van het Ganzenakkoord zullen zich inspannen om het gebruik van CO₂ nationaal en Europees goedgekeurd te krijgen.' In het kader van de vliegveiligheid is er in de Schipholzone al een ontheffing voor het gebruik van CO₂.

Arie den Hertog in actie

Natuur haar gang laten gaan

Volgens Den Hertog was de heersende opvatting bij het publiek en de politiek dat je de natuur haar gang moet laten gaan, want die kan immers voor zichzelf zorgen. 'Dat hebben we gemerkt. Boeren ondervinden steeds meer schade en overlast, in natuurterreinen leven inmiddels zo veel ganzen dat die de weidevogels verstoren, oevers aantasten en wateren verontreinigen met hun uitwerpselen. Maar ook in dorpen en steden, op voetbalvelden en in recreatiegebieden zorgen de ganzen voor problemen.' Op Schiphol zorgen de vogelmannen er al jaren voor dat vliegtuigen veilig kunnen starten en landen. Ze houden vogelbewegingen in de gaten en verjagen indien nodig vogels door middel van angstgeluiden en/of het afschieten van vogelafweerpistolen. Dat ging lang goed, maar nu de ganzenpopulatie zo sterk is toegenomen, zorgt dat voor gevaren. In 2010 zijn rondom de luchthaven zeker 130 vliegtuigen met vogels in aanraking gekomen. Een Boeing van Air Maroc moest daardoor met een kapotte motor en een defect landingsgestel een noodlanding maken. Ook op de vliegvelden van Rotterdam en Eindhoven zorgen vogels voor gevaarlijke situaties.

Maatregelen

Omdat vliegveiligheid een hoge prioriteit heeft, is na jaren bakkeleien besloten om maatregelen te nemen.

Duke Faunabeheer kreeg de opdracht om in een straal van 20 km rond Schiphol tijdens de rui ganzen te vangen en te doden. Dat laatste gebeurt met CO2-gas. De ruiperiode verschilt per gans en loopt van ongeveer 26 mei tot 20 juli. Arie den Hertog: 'Als we ganzen gaan vangen, nemen we van tevoren de situatie in ogenschouw. We vangen ze in een kraal (een ronde kooi van gaas) waarbij we aan weerszijden lange vangarmen opstellen.

De grauwe ganzen zijn zo schuw dat je ze een hele lange tijd niet meer terug ziet!'

Veldkennis

Arie den Hertog praat snel en gepassioneerd, een man met een enorme veldkennis over het gedrag van ganzen. 'Als de kraal staat, beginnen we ze langzaam op te drijven. Dat gaat heel voorzichtig. Elk van de medewerkers weet precies wat hij moet doen. Ik heb de leiding. Via walkietalkies staan we met elkaar in verbinding; eenieder hoort wat ik zeg. Je moet zorgen dat de ganzen je voortdurend zien, want als ze je even niet zien, raken ze in de war en kunnen ze onrustig worden. Heel langzaam 'duwen' we de dieren naar de ronde kooi aan het eind van de kraal. Als ze daarin zitten, spannen we er zwart plastic doek omheen waardoor ze heel rustig worden. Ze zien dan de omgeving niet meer. Dat doek kun je er niet van tevoren omheen zetten, want dan gaan ze de kraal niet in. Dat komt allemaal heel precies. Vroeger dreven we ze in een vierkante gazen kooi, maar daar bleven ze onrustig heen en weer lopen. In een ronde kooi zijn ze kalm.

Daarna drijven we de ganzen naar een groot hok in een aanhanger waarin we de flessen CO2 hebben. Als ze daarin zitten, sluiten we die kist en laten het gas erin lopen. De hoeveelheid CO2 laten we langzaam oplopen. Als na ongeveer 40 seconden het CO2-gehalte 30 à 40% is, raken de vogels bedwelmd. Dan verhogen we het CO2-gehalte naar 70%. Na 56 seconden zijn ze hersendood. Binnen de twee minuten zijn ze dood. Onderzoek door Wageningen Universiteit heeft aangetoond dat het hart na ongeveer anderhalf à twee minuten geen reactie meer geeft. Europese voorschriften zeggen dat we voor alle zekerheid dan nog vijf minuten moeten doorgaan. De Raad voor Dierenaangelegenheden heeft deze methode dan ook diervriendelijk genoemd.'

Wij kijken dus eerst waar we die kraal

het best kunnen plaatsen en in welke richting we de ganzen moeten drijven. In de vroege ochtend beginnen we met het plaatsen van de 'vangarmen', dat zijn stukken gaas met een lengte van elk 100 à 150 meter, die in een soort fuikvorm staan. Dat doen we met vier man en zo rustig mogelijk om de dieren niet te verontrusten. Het is heel precies werk. Doe je het verkeerd, en lopen de ganzen langs een arm het veld weer in, dan kun je het schudden.

Het opbouwen van de kraal

26

De Nederlandse Jager 16/2

Initiatieven om ganzenvlees te vermarkten

Er zijn inmiddels allerlei initiatieven om ganzenvlees populair te maken. Wildvleesch.nl maakt er bijzondere worsten van, het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) produceerde het boekje 'Ganzenborden', Donald Buijtenorp geeft in zijn boek 'Eerlijk, wild en duurzaam, de gans opeten' talloze recepten, net als op Wildplaza.nl. De Stichting Ganzenvlees heeft als doel het duurzaam aanwenden van de ganzen die beschikbaar komen. Het Faunafonds heeft een financiële bijdrage geleverd aan het door de WBE Hoekse Waard opgezette pilotproject om geschoten ganzen ter beschikking te stellen aan de Voedselbank Rotterdam. De verwachting is dat de pilot zal leiden tot meerdere initiatieven. Bij de firma Ruig, Wild en Gevogelte kun je online ganzenproducten bestellen. Verschillende restaurants hebben inmiddels gans als streekproduct op de menukaart geplaatst.

Werk voor specialisten De hele actie - van het opbouwen van de kraal tot het afvoeren door de poelier - neemt ongeveer vier uur in beslag. Per dag worden er meestal twee vangsessies gedaan. Rondom Schiphol ving Duke Faunabeheer op deze manier 9.726 ganzen tijdens 14 vangdagen. Den Hertog: 'Je kunt dus wel stellen dat deze methode effectief is.' Hij vervolgt: 'Het vangen van grauwe ganzen is werk voor specialisten. Het zijn heel slimme vogels die zich in geval van nood snel willen verspreiden. De kunst is om dat te voorkomen. Canadese- en brandganzen vang je met de vingers in de neus. Die blijven op een kluitje lopen.' Volgens Den Hertog heeft men het ganzenprobleem zó ver uit de hand laten lopen, dat dit niet meer alleen met afschot is op te lossen. Hij ziet als oplossing: door middel van vangen en schieten de stand in vijf jaar terugbrengen naar 100.000 en daarna de ganzen blijven bejagen, zodat de stand niet opnieuw uit de klauwen loopt. 'En zonder al te veel beperkende maatregelen, alstublieft', voegt hij er lachend aan toe.

Geslacht voor consumptie Wat gebeurt er eigenlijk met al die gedode ganzen? In tegenstelling tot wat soms beweerd wordt, is het ganzenvlees na vergassing uitstekend geschikt voor de consumptie. Als de mannen van Duke gaan vangen, hebben ze van tevoren een afspraak gemaakt met poelier Pieter van Meel, professioneel verwerkingsbedrijf en leverancier van wild en gevogelte. Dat bedrijf komt met een koelwagen het veld in gereden en laadt de in kratten verpakte ganzen in. Ze worden direct na het doden ter plekke op 8 graden gekoeld.

Als Van Meel een zending ganzen binnenkrijgt, heeft hij al extra personeel ingehuurd want alle delen van de gans worden verwerkt. Er gaat niets verloren. De poten en filets worden verpakt en ingevroren en gaan naar de consument. De karkassen bezorgen ze bij de dierenvleesindustrie om verwerkt te worden in honden- en kattenvlees en ook het dons en de veren worden gebruikt. Jonge ganzen gaan naar dierentuinen als voedsel voor de leeuwen en andere wilde dieren. Een deel van het ganzenvlees stelt Van Meel jaarlijks ter beschikking aan de voedselbank die dit kostbare pure wildvlees in grote dank aanvaardt.

Goede ontwikkeling Den Hertog vindt het een goede ontwikkeling dat het publiek steeds meer met ganzenvlees in

aanraking komt. 'Vroeger was het een hele traktatie om met Kerst gans te eten. Toen de ganzenjacht verboden werd, raakte dit gebruik in de vergetelheid. Nu zijn er steeds meer initiatieven om de consument te wijzen op het gezonde vlees.' Hij noemt hierbij een project in Brabant waar de provincie een opdracht gaf aan studenten van de Hogere Agrarische School uit 's Hertogenbosch. De vraag was: hoe kunnen we voorkomen dat kostbaar ecologisch ganzenvlees wordt weggegooid? Nou, dat werd een succes. Ze kwamen met een opzet voor een keten en adviseerden tot het samenstellen van een wokpakket bij de Plus supermarkten, het bereiden van Puur Hollandse gehaktballen in blik, een barbecuepakket, loempia's met ganzenvlees, enz.'